

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА ПЕРЕДУМОВИ ДОСТУПУ ДО ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ У КРАЇНАХ СВІТУ

Іванцова А. В.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
організації судових та правоохоронних органів
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Юридична освіта – частина системи спеціалізованої освіти, яка забезпечує підготовку правознавців (юристів) для роботи в державному апараті, судах, адвокатурі, народному господарстві, правоохоронних органах [1].

Фахівці розглядають «юридичну освіту», як складову більш загальної правової освіти, як галузь вищої освіти, як фундамент юридичної професії, як запоруку професійної компетентності правника, як середовище формування нового покоління правників, як один із інструментів реалізації соціальної функції права, як критерій соціальної стратифікації, як специфічний вид підприємницької діяльності, як шлях розбудови політичної кар'єри, як спосіб реалізації особистих амбіцій тощо. Відтак існує чимало думок щодо того, що являє собою юридична освіта.

Розвиток вищої юридичної освіти в Україні почався на юридичних факультетах у складі університетів, за винятком найдавнішого Львівського університету (1661), з'явилися в основному в XIX ст. – це юридичні факультети у Харкові (1805), Києві (1835), Одесі (1865), Чернівцях (1875).

Сьогочасний стан вищої юридичної освіти позначається суперечливими характеристиками: кількість вищих навчальних закладів, які дають юридичну освіту, в Україні нині сягає майже 300, тоді як до 1991 року було – 6 державних. У Польщі їх налічується лише 25 (із них 10 – приватні), у Німеччині – 44 (із них – 1 приватний), у Франції – близько 80, у Великій Британії – 97 і, навіть, у Сполучених Штатах Америки – менше 200 [2].

Структура юридичної освіти включає: вищу юридичну освіту, післядипломну юридичну освіту, аспірантуру, докторантуру, професійну юридичну самоосвіту.

Освітньо-кваліфікаційними рівнями є молодший спеціаліст, бакалавр, магістр.

Молодший спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула неповну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності [3].

Бакалавр [4, стр. 91]. — це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті

успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС (Європейська система трансферу оцінок) [3].

Магістр – освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми.

Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90–120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра.

Що стосується інших країн, то наприклад, у Великій Британії вступати на юридичні факультети можна на базі загальної середньої освіти. Вищі навчальні заклади Великої Британії поділяються на кілька видів: коледжі, інститути, університети. Вища юридична освіта є платною. Відсутні вступні іспити. Щорічні набори студентів невеликі – до ста чоловік. Цим пояснюються можливості широкого використання індивідуальних форм роботи із студентами. Абітурієнта оцінюють індивідуально та цілісно, використовуючи всю наявну інформацію. Так, в Лондонському університеті викладач працює по індивідуальному плану не більше ніж з десятьма студентами, в Оксфордському університеті – не більше ніж з трьома студентами. Навчання на юридичних факультетах на базі середньої освіти триває три або чотири роки.

У Франції загальною передумовою для доступу до вищої юридичної освіти є завершена середня освіта. Напрямок підготовки в середній школі має відповідати спеціалізації у вищому навчальному закладі, обов'язковим є попередній запис на факультет. Обирають абітурієнтів на основі конкурсу досьє кандидата (дипломів та оцінок).

Загальна фахова підготовка у Франції триває 5 років: 3 роки – на рівні ліценціата, ще по одному року – на рівні Master 1 (спеціальна вища освіта) та Master 2 (поглиблена вища освіта). Щороку понад 30 тисяч осіб вступають на правничі факультети [5].

У Німеччині загальні передумови доступу до юридичної освіти визначає Рамковий закон «Про вищу школу», який конкретизує законодавчі акти федеральних земель, тобто держава виконує функцію контролю за якістю юридичної освіти (результат), але здійснюється це неоднаково. Іспитів та конкурсного відбору до вступу немає, вступають за результатами шкільного навчання (атестату). Передумовою набуття юридичної освіти є здобуття успішної «доуніверситетської» освіти.

Навчання в державних університетах Німеччини – безкоштовне. Виключенням є приватні платні вищі, проте підготовку юристів здійснюють

тільки державні університети. Найбільші юрфаки Німеччини – Мюнхенського, Берлінського, Гамбурзького, Мюнстерського університетів. Передбачено двоетапну систему підготовки: перший – навчання в університеті (як правило, 4 роки або менше (в дійсності – 4,5-6 р.) та другий – підготовча служба – референдаріат (2 роки) [6].

Характерною особливістю системи юридичної освіти Німеччини є те, що яку б юридичну професію не обрав майбутній фахівець (адвокат, прокурор, нотаріус, суддя), йому в обов'язковому порядку необхідно успішно скласти державний іспит, тобто набути здатність обіймати посади судді [7].

У Польщі навчатися на юридичному факультеті можна після навчання у ліцеї, маючи свідоцтво зрілості та, склавши державний іспит (українські аналоги атестата середньої школи та незалежного тестування відповідно). Для абітурієнтів юридичних факультетів передбачено конкурсний відбір за результатами іспитів на базі шкільної освіти. Абітурієнту надається право вибрати один найкращий результат із переліку іспитів (історія, суспільствознавство, польська мова). Юридичні факультети в Польщі рідко коли складають 100 чоловік, а державне навчання є престижним та безкоштовним. У Польщі термін юридичного навчання становить 5-5,5 років залежно від навчального закладу.

США, запозичивши в кінці XIX століття європейську систему освіти, трансформували, модернізували її і створили свою багаторівневу, переважно університетську систему вищої юридичної освіти. Найнижчий рівень – дворічні коледжі, відповідні по рівню українським середнім навчальним закладам. Середній рівень вищих навчальних закладів – чотирирічні коледжі, так звані загальноосвітні, які в цілому за статусом можна прирівняти до наших інститутів Ведучий тип вищих навчальних закладів – університети. У виші можуть поступати випускники повних середніх шкіл, що мають диплом про закінчення старшої середньої школи. Вступних іспитів до юридичних коледжів немає, зарахування проводиться на основі результатів проходження тесту, який називається LSAT (Law School Admission Test), результати якого висилаються поштою абітурієнтові.

В Америці юридична освіта вважається другою вищою, так як вступити в юридичний коледж можна після закінчення коледжу з будь-якої спеціальності. Навчання в американських вишах ведеться по трьох основних рівнях: бакалаврату, магістрату і докторантурі.

В цілому, на перший погляд, у США діють правничі школи, акредитовані Американською асоціацією правників (ААП), та правничі приватні школи. Одержання юридичної освіти в акредитованій правничій школі є необхідною передумовою для допущення до складання кваліфікаційного правничого іспиту на право ведення в 50 штатах і територіях США. Випускники неакредитованих ААП правничих шкіл, можуть скласти правничий іспит тільки в тому штаті, де знаходиться школа. Управління вищою юридичною освітою здійснює громадсько-професійне самоврядування (автономність),

тобто ААП, а не держава. Правнича школа в США є дуже подібною до українського навчального закладу вищої юридичної освіти – він функціонує, як частина університету, чи окремий навчальний заклад. Однак існують і суттєві відмінності. Американські правничі школи є закладами виключно професійної освіти, тобто «професійними» школами, в яких одержують тільки вищу юридичну освіту після одержання базової освіти в університеті (коледржі). Крім того, вони, на відміну від українських, випускають не юристів, а тільки кандидатів у правники, яким ще доводиться здобувати цей статус. Інші істотні відмінності зумовлені тим, що адміністрування юридичної освіти в Україні та США здійснюється на різних засадах[8].

Література:

1. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В. Г. Гончаренко, А. П. Андрушко, Г. П. Базан та ін.; за ред. В. Г. Гончаренка.-2-ге вид., стереотипні. – К: Либідь, 2004. – С. 301.
2. Гетьман А. П. Юридична наука України в умовах глобалізації // Особистість. Суспільство. Право:зб. наук. статей та тез наук. повідомл. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Полт. юрид. ін-ту. (Полтава, 15 берез. 2012 р.). – Харків, 2012. – С. 3–8.
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Словник української мови: в 11 томах. – Том 1, 1970. – Стор. 91.
5. Стан юридичної освіти та науки в Україні (результати дослідження). Київ, – 2010. – С. 137.
6. Бігун В. Юридична освіта в Україні та Німеччині // Юридичний журнал. – 2004. – № 12.
7. Михайленко О. В. Порівняльний аналіз професійної підготовки фіхівців-юристів в Україні. Німеччині та США // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 1. – С. 185.
8. Бігун В. Юридична освіта в Україні та США // Юридичний журнал. – 2003. – № 4.

HUMANITIES AND NATURAL
SCIENCES UNIVERSITY
IN SANDOMIERZ

HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AS A MEDIUM FOR THE FORMATION OF A NEW GENERATION OF LAWYERS

**HUMANITIES AND NATURAL SCIENCES UNIVERSITY
IN SANDOMIERZ**

Scientific and pedagogic internship

**HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
AS A MEDIUM FOR THE FORMATION
OF A NEW GENERATION OF LAWYERS**

June 11–15, 2018

Sandomierz – 2018

Юридична освіта в Україні та передумови доступу до юридичної освіти у країнах світу Іванцова А. В.	48
Атестація науково-педагогічних працівників як критерій оцінки їх відповідності займаній посаді Ієрусалімова І. О.	52
Вища юридична освіта в Україні та Німеччині: порівняльний аспект Ільченко Г. О.	56
Підвищення кваліфікації як важлива умова професійного вдосконалення поліцейських Клемпарський М. М.	58
Особливості викладання конституційного права у вищих навчальних закладах України та Європи: порівняльний аспект Коваль Т. В.	61
Деякі проблеми юридичної освіти в Україні Ковач Д. Л.	63
Професійний розвиток науково-педагогічних працівників як запорука успішності та іміджевості закладу вищої освіти Кожура Л. О.	65
Рахункова палата як суб'єкт фінансового контролю щодо діяльності вищих навчальних закладів Койчева О. С.	69
Значення «практики» як складової частини навчального процесу юридичної освіти у Німеччині та Україні Колодін Д. О.	72
Обеспечение качества – приоритетное направление развития современного правового образования в системе ВУЗов (на примере Украины) Коломоєц Т. А.	74
Роль закладів вищої юридичної освіти у формуванні професійних компетентностей нового покоління правознавців Короєд С. О.	79
Способи захисту прав контрагентів за договором про надання готельних послуг в аспекті вивчення цивільного права Коросташивець Ю. Г.	82
Практичне спрямування підготовки студентів юридичних вузів як нагальна вимога часу Кот О. О.	86